

*Afrika
institutets
skriftserie*

Mats Hultin

*Utbildnings-
situationen
i Östafrika*

UTBILDNINGSSITUATIONEN I ÖSTAFRIKA

Mats Hultin

Utbildningssituationen i Östafrika

Wahlström & Widstrand, Stockholm 1967

För de åsikter som framföres i Nordiska Afrikainstitutets skriftserie svarar författaren ensam och de innebär inte något ställningstagande från institutets sida.

© Nordiska Afrikainstitutet 1967
Redaktör för skriftserien: Sven Hamrell
AK Aronzonsföretagen AB
Stockholm 1967

I • *Land och befolkning*

Det klassiska Östafrika utgöres av Kenya, Uganda och Tanganyika. I den följande redogörelsen har Etiopien och i någon mån Zambia och Malawi medtagits. Därigenom inkluderas de länder i östra Afrika som varit eller kan räknas bli av speciellt intresse i svenska sammanhang. De sex länderna täcker tillsammans en yta som är fem gånger större än den skandinaviska halvön. Deras sammanlagda folkmängd är 55 miljoner. Eftersom siffran är fem gånger så stor som Sveriges och Norges sammanlagda befolkning, blir befolkningstätheten densamma som hos oss: 15 invånare per kvadratkilometer. Till skillnad från förhållandena i Norden är stadsbefolkningen liten. Några få städer som Nairobi i Kenya, Dar es Salaam i Tanzania och Addis Abeba i Etiopien har visserligen vuxit kraftigt de senaste åren, men undersökningar som FN gjort visar att någon omfattande urbanisering inte kan väntas de närmaste decennierna. Uganda har förutspåtts bli urbaniserat långsammare än någon annan stat i Afrika. I delar av Östafrika existerar inte ens byn som samhällsform. Orter med fler än 10 000 invånare är sällsynta, vilket knappast förvånar om man beaktar att mer än 90 % av östafrikanerna är jordbrukare. Dessa jordbrukare lever i allmänhet utspridda familjevis över stora ytor.

Den låga befolkningstätheten utgör ett av de största hindren för att skapa ett effektivt skolväsen. Östafrika har lika mycket som någonsin övre Norrland ett glesbygdsskolproblem. Det är ett problem som måste lösas i områden där kommu-

nikationer nästan helt saknas och samhällsekonomin inte kan bära upp ett omfattande internatsystem.

II • *Språkproblemet*

Den stora splittringen i kulturellt starkt skiljaktiga grupper är en annan faktor i utbildningssammanhanget. I Uganda som har något över sju miljoner invånare finns det 100 sådana grupper varav 16 har mer än 100 000 medlemmar. Det talas minst sju olika språk samt ett stort antal dialekter. I Etiopien räknar man 50 stammar och 50 språk. Situationen är likartad i de andra länderna. Det är välbekant, att denna splittring orsakar många och svåra politiska problem. Den gör sig inte minst gällande på skolans område. Det är legitimt, att de afrikanska staternas regeringar så snabbt som överhuvudtaget är möjligt skapar enade nationer ur den stora splittringen. Därvidlag skall skolan hjälpa till. Men hur långt kan skolan gå i detta ärende utan att undertrycka minoritetsgruppernas särart och egna kultur? Skall de små språken bringas att försvinna? Undervisningsspråket är en kulturfråga, som inte alltid observerats av de länder som skyndat till dessa länders hjälp efter kriget.

Inte heller de härskande stammarnas representanter i regeringarna har något större intresse för språkfrågan på annat sätt än att man betraktar minoritetsspråken som ett utvecklingshinder.

Undervisningstekniskt är språksplittringen ett stort problem. Gör tankeexperimentet att ert och alla andra svenska barn i er stad sattes i en småskola där all undervisning från första stund skedde på tyska! Tänk er sedan att de av barnen som fortsatte i högre undervisning finge koppla om till ett andra undervisningsspråk vid inträdet i läroverk, t.ex. eng-

elska! Lägg till detta att ni som föräldrar bara talade svenska och således skulle ha ringa möjlighet att hjälpa era barn i deras studier, även om ni — till skillnad från genomsnittsafrikanen — kunde läsa och skriva ert modersmål! 80 % av de afrikanska familjerna i Kenya har hittills mött en dylik skol-situation. Barnen har talat ett *stamspråk* hemma, undervisats på *swahili* i småskolan och på *engelska* i läroverket. Någon annan möjlighet har inte funnits. Bristen på lärare och textböcker har inte tillåtit annat. Men skolgången har blivit komplicerad och krävande.

Om vi till sist utbyggde tankeexperimentet till att omfatta barnens studentexamen skulle det innebära att vi lät dem delta i så gott som samma engelska examen som de engelska eleverna i England! Det gör för närvarande läroverkseleverna i fem av de sex östafrikanska staterna! Det är under sådana förhållanden inte egendomligt att examenspress präglar skolorna i Östafrika kanske mer än i några europeiska länder. Och att kuggningen blir stor.

III • *Befolkningsökningen*

Utgör glesbygden ett problem för utbildningsplaneraren och språksplittringen ett annat för pedagogen, håller befolkningsökningen på att bli problemet för utbildningsfinansiären. Befolkningsökningen är för närvarande 2 till 3 % per år eller mer än tre gånger så stor som i Norden. Detta har medfört att antalet barn i skolåldern (sex till arton år) utgör en tredjedel av befolkningen medan siffran i Norden är en sjättedel. Eftersom bruttonationalprodukten per capita är tjugo gånger lägre i Östafrika än i de nordiska länderna blir en kvalitativt likvärdig utbildning relativt sett fyrtio gånger dyrare i Östafrika än i Norden. De ansvariga drömmer inte om någon

sådan helt likvärdig utbildning men även måttliga insatser ställer mycket stora krav på samhället och de enskilda. Trots terminsavgifter och ett på sina håll omfattande privatskolesystem måste det allmänna avsätta en större del av skatteintäkterna för undervisning än hos oss, ehuru elevenrolleringen är mycket lägre. 20—25 % betraktas som en rimlig siffra i dessa länder. Sverige avsatte 1964/65 omkring 13 % av skatten.

IV • *Europeiska, asiatiska och afrikanska skolor*

Etiopien, som varit ett kristet land i 1500 år, har länge haft ett skolsystem i den koptiska kyrkans regi. Dessa skolor påminner om de medeltida europeiska kyrkskolorna och har haft som en av sina uppgifter att förse kyrkorna med personal som kunnat läsa och skriva kyrkans språk — giz. De kan inte sägas ha bidragit i någon väsentlig omfattning till det moderna skolväsende som är under utveckling i Etiopien. De har varken kvantitativt eller kvalitativt spelat någon roll.

Om man undantager arabiska skolor vid kusten mot Indiska oceanen fanns inget skolväsende i det övriga Östafrika före européernas ankomst föregående sekel. Efter första världskriget började skolor anläggas i ökande takt. Skolväsendet kom att utgöras av tre separata utbildningssystem med skilda utbildningsmål och med stora skillnader i kvalitet. Man fick ett europeiskt system, ett asiatiskt system och ett afrikanskt. Det förekom nästan ingen kommunikation mellan de tre systemen intill dagen för de afrikanska staternas oavhängighet.

De europeiska skolorna konstruerades efter det engelska skolsystemet på såväl primär- som sekundärskolenivån. De utbildade sina elever för ledande befattningar inom administration, affärliv och industri. Deras antal var ringa och ele-

verna rekryterades nästan uteslutande från det europeiska befolkningsskiktet, vars utbildningsbehov de avsetts tillgodose i första hand. Européerna var få och bodde vitt utspridda över stora områden. Internatskolor blev då — även om icke en engelsk tradition skulle ha funnits — en nödvändig utbildningsform. De europeiska skolornas betydelse har varit mycket stor och man är frestad säga ödesdiger. Många afrikaner har nämligen sedermera kommit att betrakta den dyrbara engelska internatskoleutbildningen som normerande för sitt lands sekundärskoleväsen. Den har ansetts ha ett egenvärde. Först på allra sista tiden har några framsynta afrikanska politiker förstått att Afrika måste söka sig fram till sin egen utbildningsstruktur och noterat att internatskoleväsendets egenvärde ifrågasatts t.o.m. i dess ursprungsland England.

De asiatiska skolorna har varit avsedda för de få procent av befolkningen som är av arabiskt eller indiskt ursprung. De har varit lika slutna som de europeiska. De har utbildat sina elever för asiaternas traditionella yrken i Östafrika, handel och hantverk. Sikher, muhammedaner och andra trosriktningar har satt en religiös prägel på skolorna. Förutom religiös separation har språklig isolationism skilt dessa skolor från det omgivande afrikanska samhället.

95 till 99 % av befolkningen i Östafrika är afrikaner. Deras utbildning blev en uppgift för de europeiska missionerna, som gjort en stor och beundransvärd insats. Man begränsade sig till en början till elementärskoleutbildningen. Några få läroverk grundades mellan de två världskrigen, men något egentligt sekundärskoleväsen skapades inte förrän efter 1945. Skolorna förlades helt naturligt i nära anslutning till missionsstationerna. Många skolor ligger några kilometer eller mer från närmsta samhälle. De skulle anses illa placerade om moderna skolplaneringssynpunkter anlades. På några håll kom utvecklingen att karakteriseras av viss konkurrens mellan de missionerande kyrkorna. Det finns sålunda samhällen

med 10 000—15 000 invånare, som har tre eller rent av fyra små läroverk konkurrerande om eleverna. Det kan vara en katolsk, en protestantisk, en muhammedansk och en statlig nonkonfessionell skola. Även om samhället kanske är en centralort för provinsen och därför bör ha högre läroanstalt, finns det inga andra än konfessionella skäl för existensen av fyra skolor. I andra områden saknas sekundärskolor helt och hållet. Det behöver väl inte påpekas att en dylik skoletableringspolitik är oekonomisk och felaktig.

Efter självständighetsförklaringarna har en integrering av de europeiska, asiatiska och afrikanska skolsystemen igångsatts. Så vitt bekant har denna inte stött på rasproblem av allvarlig art. De ekonomiska problemen är emellertid betydande. Man har inte råd att ge alla skolor de höga anslag som de europeiska skolorna åtnjutit. Å andra sidan kan man givetvis inte försvara att de f.d. europeiska skolorna även efter självständighetsförklaringarna skulle få större anslag än andra. Det har emellertid visat sig svårt att sänka anslagen till de f.d. europeiska skolorna. Detta beror inte minst på att inflytelserika politiker i många fall har sina barn i dessa skolor. Inte heller har man kunnat göra mycket åt de skillnader som funnits i terminsavgifter mellan de olika skolkategorierna. Det ser därför ut som om man åtskillig tid framåt skulle få räkna med standardskillnader inom ett och samma skolväsen orsakade av den koloniala förhistorien.

Det har sagts att det brittiska skolsystemet av förkrigstyp utgjort modell för skolorna i Östafrika. Man har numera i England börjat övergiva det s.k. parallellskolesystemet med dess tidiga uppsplittring av eleverna på olika studievägar och börjat glida över i ett system av amerikansk eller skandinavisk typ med grundskola eller liknande anordning. En sådan strukturändring har icke aktualiserats i Östafrika. En av anledningarna till detta är att många av de f.d. kolonialtjänstemän, som fortfarande sitter på nyckelposter i de afrikanska förvalt-

ningarna lämnade Europa innan 50- och 60-talets stora pedagogiska reformer igångsattes. Deras utbildning och erfarenhet har hänfört sig till det klassiska skolsystemet. De har haft liten anledning och föga lust att diskutera den senare tidens pedagogiska nyheter. När afrikanerna nu börjat övertaga ansvaret, har å andra sidan kvantitets- och finansieringsfrågor kommit att dominera. Struktur- och kvalitetsfrågor har tyvärr skjutits på framtiden. Skolutredningar pågår dock och ändringar kanske kommer.

V • *Primärskolan*

Analfabetismen är stor i utvecklingsländerna. Östafrika utgör inget undantag. I Etiopien är endast omkring 10 procent av barnen i primärskoleåldrarna (6–12 år) enrollerade i skolväsendet. Siffran är högre i de övriga staterna.¹ Men mer än två barn av tre är ingenstädes i skola. Afrikanska politiker har en höjning av dessa siffror på sina program liksom ett utrotande av vuxenanalfabetismen. Det politiska trycket att genomföra en utbyggnad av primärskolväsendet är mycket stort. Föräldrarna köar med sina barn vid läsårets början för att få dem inskrivna i skolan. Elevantalet i småskolans första klass begränsas på sina håll enbart av den fysiska omöjligheten att stuva fler barn i klassrummen. Småskoleklasser på 60–70 elever är ingen ovanlighet, även om man i Kenya, Tanzania och Uganda maximerat antalet till 45.

Det är ingen svårighet att räkna upp en rad skäl som talar för att alfabetismen bör utbredas så fort som det överhuvudtaget är möjligt. Men det finns tyvärr faktorer som talar för att man bör skynda långsamt. I varje fall bör tillväxten ske i

¹ Se diagram s. 32

harmoni med utvecklingen av övriga delar av samhället. Man har på sina håll låtit primärskolorna expandera så snabbt att stor lärarbrist uppstått. En tredjedel av lärarna har själva icke haft mer än folkskola som utbildning. De har tvingats undervisa upp till en nivå som motsvarar hela deras egen utbildning. Härtill kommer det faktum att dessa lärare inte har yrkesutbildning, d.v.s. lärarträning. Undervisningen i en klass med en sådan lärare blir textboksbinden, fantasilös och karakteriserad av utantilläsning. Folkskollärarnas löner är relativt sett låga. Det förekommer löner på 300—400 kr per månad. Men även dessa låga löner utgör en stor belastning på det allmännas ekonomi. Varje utvidgning av folkskoleväsendet ökar denna belastning.

VI • *Sociala verkningar av ökad primärutbildning*

Det viktigaste skälet för att iakttaga viss varsamhet vid utvidgningen av primärskoleexpansionen har att göra med den afrikanska arbetsmarknaden. Archibald Callaway har illustrerat problemet i den skrift som Nordiska Afrikainstitutet utgivit om ungdom, utbildning och arbetslöshet i Afrika. Afrikanen väntar sig en social och ekonomisk lyftning efter genomgången primärskola. Även om han är en »drop out» som slutat skolan efter endast några få års läsning har han förväntningar om ett bättre liv. Med bättre liv avser han då undantagslöst ett arbete i städerna eller stadssamhällena. Han är inte beredd gå tillbaka till den plats i jordbruket som hans föräldrar haft. Han vill icke förstå att jordbruket för över-skådlig tid framåt kommer att förbli näringsformen för kanske 90 % av landets befolkning.

Om genomsnittsafrikanen kunde övertygas om att kunskaper i läsning, skrivning och räkning vore tillgångar för jord-

brukare och medel som kunde ge denne möjlighet höja jordbrukets avkastning och därigenom den egna och familjens levnadsstandard, så vore en expansion av primärskoleväsendet inget socialt problem. Då skulle afrikanen stanna i jordbruket och inga stora rubbningar inom arbetsmarknaden behöva ske. Men dithän har man ännu inte kommit. Genomsnittsafrikanen tror inte på jordbruket som någonting för den läskunnige. I varje fall tror han inte på den sortens jordbruk han lärt känna. Det har dessutom en låg social prestige jämfört med manschetttyrken; dessa må vara av enkelt slag. Den läskunnige väljer därför att söka sig till städerna för att få arbete även om han endast haft några års folkskola, ja kanske så kort utbildning att det han lärt sig snart sjunkit undan. I Västafrika har man länge haft ett arbetslöshetsproblem i städerna. De arbetslösa har varit personer med hel eller ofullbordad primärskoleutbildning. Samma problem är snart akut i Östafrika. Det finns i Nairobi. Man talar om tonårsgapet och syftar då på ett växande antal 13—14—15-åringar som går utan sysselsättning. Några politiker ser en lösning i ytterligare utvidgningar av läroverksväsendet utöver de som redan är på väg. Detta vore en skenlösning som sköt upp problemet och förlade det några år längre upp i ungdomskullarna. En sådan förskjutning skulle dessutom skapa nya problem — inte bara sociala utan också politiska. Missnöjesdemonstrationer och strejker av olika slag är politiska vapen som Afrikas studenter och ungdomar i de övre tonåren snabbt lärt sig använda.

Av det som sagts i föregående stycke får man inte förleda sig till någon moralisk attityd visavi den unge afrikanens motvilja att gå tillbaka till jordbruket. Han har visserligen svårt att inse att det finns stora möjligheter att utveckla jordbruket och höja dess avkastning och därmed öka sin egen levnadsstandard. Han har emellertid samtidigt en klar uppfattning i ekonomiska ting. Han kan inte undgå att notera, att de löner som hittills betalats inom förvaltning, affärsliv och industri

varit skyhögt högre än de ersättningar, som det afrikanska jordbruket kunnat erbjuda. Det är fråga om 10, ja 20 gånger högre ersättningar, vilket beror på att den afrikanska förvaltningen efter frigörelsen fortsatt att betala löner som ursprungligen sattes för europeiska kolonialtjänstemän. Det var löner, som sattes för att locka européer till Afrika och som inte stod i något rimligt förhållande till ett utvecklingslands knappa budget. Svåra psykologiska hinder måste passeras innan de unga regeringarna kan justera dessa löner och avpassa dem efter vad länderna verkligen har råd med. Så länge man inte kan det, förblir arbeten på kontor och i förvaltningar mycket attraktiva. På detta liksom på andra områden får de unga självständiga afrikanska staterna lida för en tidigare kolonial-epoks politik. Läget är annorlunda i Etiopien, men även där orsakar skillnaden mellan de löner som betalas till svenskar och andra utlänningar och de löner som betalas till etiopierna i motsvarande arbeten problem.

Situationen är komplicerad och långt ifrån lättlost. Men situationen på arbetsmarknaden och det samhällsekonomiska läget motsvarar inte de läs- och skrivkunnigas förhoppningar om välbetalda yrken och ett liv som stadsbor. Detta har insetts och den planerade utbyggnadstakten av primärskoleväsendet är relativt måttlig. Den möter befolkningsökningen samt medger en viss procentuell ökning av den totala läskunnigheten. Men expansionen är inte explosiv. En försiktig slutsats kan emellertid dragas. Lönesänkningar inom administration och förvaltning, affärsliv och industri skulle kunna slussa utbildat folk tillbaka till jordbruket och därmed höja dess produktivitet. Vidare skulle därigenom en snabbare expansion av primärskolorna kunna tillåtas utan att politiska och sociala problem uppkom. Men vilka politiker har möjlighet göra dessa sänkningar i sådan omfattning att de verkar som en ekonomisk hävstång?

VII • *Primärskolans effektivitet måste ökas*

En höjning av primärskolans effektivitet är viktigare än en ökad total enrullering. Situationen karakteriseras för närvarande av ett stort bortfall av elever. Av 29 000 elever som ett visst år började i klass ett i det etiopiska skolväsendet slutade hälften redan efter första skolåret. I folkskolans avgångsklass fanns mindre än en sjättedel av de ursprungliga eleverna kvar. 1700 lärarår producerade endast 5000 elever med fullständig folkskola, medan 24 000 gick till arbetslivet med fragmentariska kunskaper. Undersökningar har visat att undervisningen av barn som slutar skolan efter ett eller två års utbildning är bortkastad. De glömmer läsning, skrivning och räkning, eftersom kunskaperna inte blivit tillräckligt befästa. Detta gäller i det etiopiska fallet för 15 000 av de 24 000 eleverna. De 24 000 gick sannolikt till arbetsmarknaden med förväntningar som denna inte kunde tillfredsställa. Den lilla gruppen med fullständig primärskola och godkänd avslutningsexamen — folkskoleexamina har man överallt i Östafrika — absorberades av sekundärskolorna.

Läget i de övriga östafrikanska staterna är bättre än i Etiopien. Utkuggningen och antalet »drop outs» är inte lika stort och i Kenya mycket obetydligt. Men läget är långt ifrån tillfredsställande. Situationen är paradoxal. Det råder brist på fullt utbildade samtidigt som det finns eller håller på att skapas ett arbetslöst, halvt utbildat och otillfredsställt stadsproletariat.

Primärskolorna måste lägga om utbildningen så att antalet »drop outs» och kvarsittare minskar. Detta kan ske

- a) genom att anpassa läroplanerna bättre till de afrikanska barnens intressen
- b) genom att förstärka undervisningen i de språk som är undervisningsmedium
- c) genom att reformera examinationsväsendet

d) genom att minska studieresultatens beroende av hemmiljön.

En del reformer av läroplaner och språkundervisning har genomförts. I Uganda har det officiella språket engelskan flyttats ned till första klass och är undervisningsspråk i fjärde. I Kenya har en allmän reformering av primärskolan påbörjats vilken framför allt gäller språken. Däremot har hittills inte det i folkskolan förekommande examinationsväsendet ändrats. Man kan förstå att en ändring är nödvändig om det nämns att vissa år endast en tredjedel av eleverna godkänts i Kenyas folkskoleexamina. Studieresultaten är beroende av hemmiljön. Det är svårt att göra något åt detta faktum. Kompletta analfabetism bland familjens övriga medlemmar är vanlig och det innebär att hjälp med hemläxor åt familjens skolbarn är en omöjlighet. Ibland försvårar triviala detaljer i hemmiljön skolgången. I tropikerna mörknar det strax efter klockan sex på eftermiddagen. Det är inte lätt att göra hemläxor efter klockan sex i hem utan belysning.

VIII • *Sekundärskolan*

Man möter ibland uppfattningen att sekundärskolor skulle saknas i u-länderna. Detta är inte fallet i Östafrika. Kenya har flera hundra läroverk. Uganda har 90. Tanzania ett sjuttio-tal. De är emellertid alla efter europeiska förhållanden små med 200—300 elever. Som tidigare framhållits har många av dessa skolor placerats efter andra principer än dem som idag gäller för modern skolplanering. De har med avsikt lagts en bit utanför samhällena och deras influens. Internatförmen har ansetts ha egenvärde. Det förekommer därför att elever som bor alldeles utanför skolporten är inackorderade i skolan. Givetvis finns det dagskolor, särskilt i de större städerna och

framför allt bland de före detta asiatiska skolorna. Landsortsskolorna dominerar dock bilden och i dem finner vi afrikanerna. De som har minst råd har varit tvungna anlita den dyraste skolformen.

Det finns alltså relativt många sekundärskolor. I det tidigare segregerade systemet var dock antalet elevplatser per afrikan mycket mindre än det var per asiat eller per europé. Praktiskt taget varje asiatisk eller europeisk familj kunde räkna på en plats för sina barn i existerande skolor, medan de afrikanska barnen fick söka plats i läroverken i hård konkurrens. I det integrerade systemet är läget annorlunda. Men eftersom man inte radikalt kunnat jämna ut standarden och fortfarande har kvar terminsavgifter på många håll är afrikanerna fortfarande missgynnade jämfört med européer och asiater. En analys av rekryteringssiffrorna under 60-talet bekräftar detta. I Kenya har antalet läroverksplatser ökat kraftigt under 60-talet. Under första halvan av detta decennium har den asiatiska minoriteten på 2 % erövrat 50 % av de nya platserna medan de 97 % afrikanerna fått de andra 50 %.

Internatskolesystemet är nödvändigt på grund av befolkningsfördelningen inte minst med tanke på afrikanerna. Alla möjligheter att minska systemet bör emellertid vidtagas. Man kunde t.ex. införa ett kombinerat internat- och skolbussystem, som till det yttersta utnyttjade tillgängliga kommunikationer. Ett sådant skulle minska skolkostnaderna. Ett allmänt utnyttjande av cyklar som transportmedel för studenter som bor 10–15 km från skolan skulle också medföra kostnadsminskningar. Det skulle löna sig för myndigheterna att hålla eleverna med cyklar. Kostnaderna skulle likväl bli väsentligt lägre än med nuvarande internatskolesystem. En undersökning visar att kombinerade dag- och internatskolor med 500–600 elever är det mest ekonomiska i Östafrika.

IX • *Sekundärskolornas placering*

Vid skolplanering i ett u-land uppkommer ofta frågor där ekonomiska och demokratiska intressen står i motsatsförhållande. Arbetsmarknadsundersökningarna visar behov av personer med sekundärskoleutbildning. Den snabbaste ekonomiska utvecklingen erhålles om de nya sekundärskolor som behövs för att möta det projekterade arbetsmarknadsbehovet förläggs till områden som redan har nått en viss grad av ekonomisk utveckling. Man får i dylika områden bättre elever och bättre lärare. Läger man å andra sidan sekundärskolan i ett utvecklat område bidrar skolan som sådan till områdets utveckling. För hela regionen eller landet är dock en sådan förläggning inte särskilt fördelaktig. De afrikanska politikerna lokaliserar de nya sekundärskolorna mer efter demokratiska än efter snävt ekonomiska principer och de utvecklade områdena får alltså sina skolor. Detta är säkert riktigt på lång sikt. Men det ökar dagens finansiella problem.

Under de sista åren har arbetsmarknadsundersökningar gjorts i Östafrika av samma slag som i Sverige. De är svårare att utföra i det afrikanska samhället. En betydande del av jordbruksbefolkningen lever ju utanför penningekonomin. Man har därför varit tvungen revidera dem upprepade gånger. De visar att sekundärskolesystemet är en flaskhals i skolväsendet.

X • *Harambeeskolorna*

I Kenya har föräldrakravet på mer läroverksutbildning tillgodosetts genom de s.k. Harambeeskolorna. Med kraftigt stöd av Kenyatta och andra politiker har sekundärskolor startats på kommunala initiativ. Pengar har samlats ihop i byarna och

skolhus har vuxit upp som svampar ur marken. I Harambeeskolorna finns det klassrum men inga laboratorier. Majoriteten av lärarna har själva icke mer än läroverksutbildning. Harambeeskolorna får inga statsunderstöd. De lever på lärares och föräldrars entusiasm och offervilja. Harambeerörelsen är ett vackert uttryck för en initiativfylld folkrörelse. Det är emellertid tveksamt om utbildningen i Harambeeskolorna svarar mot vad som behövs i dagens Kenya. Bristen på skolmaterial och välutbildade lärare är så stor att vissa experter karakteriserar utbildningen i Harambeeskolorna som en meningslös sysselsättningsterapi för tonåringar som inte fått plats i det reguljära skolväsendet. Detta må vara en överdrift. Men det finns anledning befara att Harambeeskolorna än mer skall förvirra den komplicerade utbildningssituationen i Kenya.

XI • *Rekryteringen till sekundärskolorna*

Mellan en och sex procent av folkgruppen i läroverksålder (13—18 år) är enrollerad i sekundärskolorna.¹ Detta är en låg siffra. I Norden är motsvarande procenttal 50—70 och i USA över 90.

Rekryteringen av flickor är relativt god. Samskolor är vanliga. Det görs ingen könsdiskriminering. Det finns inga siffror på de utbildade kvinnornas yrkesverksamhet. För u-länderna i gemen är denna yrkesverksamhet lägre än i de utvecklade länderna. Det skulle betyda att det är relativt dyrare att utbilda en kvinna i ett u-land än i ett utvecklat land. Å andra sidan är den afrikanska husmoderns ställning i familjen sådan att hon mer än i den europeiska familjen är barnens uppfostrare och lärare. Under sådana förhållanden är utbildning av kvinnor en god investering.

¹ Se diagram s. 33.

XII • *Examenssystemet*

Utkuggningar, kvarsittningar och underkända examina är vanliga i sekundärskolorna liksom i primärskolorna. I flera av staterna har eleverna deltagit i de från Storbritannien administrerade s.k. Cambridgeexamina, en motsvarighet till våra real- och studentexamina. Deras examina får därigenom viss generell giltighet men kan naturligtvis aldrig helt anpassas till afrikanska behov och förhållanden. Eleverna är mycket angelägna om att klara sina examina. Stora delar av läsåret kommer därför att domineras av examensförberedelser. Examina styr skolarbetet på ett sätt som försvårat nya utbildningsmetoder och införandet av moderna utrustningar. En svensk gymnasielärare skulle ofta hänföra laborationer och laborationsmateriel i kemi, fysik och biologi till mässings- och mahognyåldern. Det är en hård men korrekt kritik. Det påstås att man ända till för några år sedan importerade engelska grodor till examina för att vara säker på att klara dissektionerna i biologi.

Det händer att elever skolstrejkar när biologiläraren vill ordna en exkursion, därför att en exkursion inte ingår i examensproven. Det gör ett outplånligt intryck att se laboratoriefönstren vitkalkas inför examina för att in- och utsyn skall omöjliggöras!

Två examinander av tre godkänns. I svensk studentexamen anses nio av tio vara ett minimum.

Ett afrikanskt examenssystem kommer successivt att införas. Det är emellertid symtomatiskt att man inte ifrågasatt examenssystemet som sådant. Tvärtom. Nyligen har i ett av länderna, Kenya, en fjärde skolexamen införts. Man har avslutningsexamina efter folkskolan samt efter andra, fjärde och sjätte läroverksåret.

XIII • *Sekundärskolan har en teoretisk inriktning*

De allmänna läroverken dominerar bland sekundärskolorna. Det går 10 läroverkselever per yrkeslev medan man i de utvecklade länderna kan räkna med 3 eller 4 läroverkselever per yrkeslev. De allmänna läroverken, som har elever i åldrarna 12—19 år, har en läroplan med stor vikt på den akademiska, humanistiska utbildningen. Denna är ofta av hög kvalitet, åtminstone i de före detta brittiska kolonierna. Man saknar nästan all undervisning i slöjd, teckning, musik, verkstadsteknik, handelslära etc. Undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena har lidit brist på lärare, lokaler och materiel. Jordbruket — Afrikas huvudnäring — har haft ingen eller praktiskt taget ingen plats på schemat. Det finns skolor med lokaler för slöjd. Men det är inte ovanligt att dessa lokaler används som förråd eller som klassrum. Anledningen anges vara lärarbrist. Men det beror lika ofta på rektors och elevernas bristande intresse för icke-akademiska ämnen. Med den frihet rektor har i dessa skolsystem kan läro- och timplanen i den individuella skolan rättas efter rektors bedömningar och tillgängliga lärare. Detta kan vara en fördel; man undervisar inte i andra ämnen än sådana där intresse och kapacitet finns. Men det innebär å andra sidan att ämnen kan saknas på schemat år efter år emedan rektor saknat intresse för dem eller ansett dem irrelevanta. Ämnen som inte tillgodoräknats i slutexamina har ofta ansetts irrelevanta. Dit har räknats praktiska ämnen. Denna ensidiga inriktning på akademiska ämnen är beklaglig, eftersom den befäst afrikanen i hans traditionella uppfattning om manschetttyrkenas överlägsenhet över manuella arbeten. Starka försök görs att ändra värderingarna inom skolväsendet. Läroplanerna har vidgats i de 150-tal läroverk som byggs eller skall byggas i Östafrika med pengar från Internationella Utvecklingsfonden (International Development Association) som är ett dotterorgan till Världsbanken.

Eleverna skall få mer undervisning i naturvetenskapliga ämnen. De skall som vid det nya svenska gymnasiet kunna välja tekniska och merkantila grenar. Men till skillnad från de svenska gymnasieeleverna får de afrikanska eleverna också jordbrukstekniska grenar. Specialgrenarna blir mer intresseinriktade än yrkesutbildande. När man föreslog jordbrukstekniska grenar vid Kenyas läroverk, påstods att sådana grenar inte skulle få några sökande. Sedan några år har man emellertid sex försöksskolor som finansierats med anslag från USA. Erfarenheterna är goda. De jordbrukstekniska grenarna får gott om elever. Liknande grenar kommer därför att införas i de andra östafrikanska staterna. Förhoppningen är givetvis att de praktiska grenarna skall skapa intresse bland eleverna för jordbruk, teknologi, handel och hushållsteknik. Genom att erbjuda dessa ämnen vid de akademiskt inriktade skolorna vill man handgripligt visa att maskinteknik, jordartslära, bokföring och skolkök ha samma »sociala» värde som filosofi och historia. Man vill visa att kunskaper i praktiska ämnen utgör en del av en god allmänbildning. Sedan en tid tillbaka görs försök i Östafrika med den nya matematiken. Även i kemi och fysik torde man kunna räkna med ny aktivitet, då bundenheten till nuvarande examina har släppts.

XIV • *Skollokaler och lärarbostäder*

Utnyttjandet av läroverkens lokaler har varit låg. Många klassrum har utnyttjats mindre än hälften av möjlig användningstid. Detta har särskilt gällt internatläroverken. Man har använt det system våra svenska läroverk hade före sista kriget; ett klassrum per klass plus specialsalar i vissa ämnen. I många skolor — även relativt stora — serveras måltiderna i ett skift vid sittande bord. Ett hos oss självklart barserveringssystem möts

med motstånd. Aulor byggs trots att klimatet skulle tillåta möten utomhus under större delen av året. Skolornas elevhem har på sina håll en standard som ligger långt över den som landet egentligen skulle ha råd med. Det bör dock påpekas att de kyrkliga missionerna haft en realistisk uppfattning i sitt byggande. Den genomsnittliga missionskolan utnyttjar såväl de personella som de materiella resurserna bättre än den genomsnittliga sekulariserade skolan. Lärarbostäderna är ett speciellt problem.

Det finns knappast någon bostadsmarknad ens i de större städerna, än mindre på landsorten. Lärarbostäder måste därför byggas. Det har inte varit lätt att locka européer som lärare till tropikerna. De har därför erbjudits löner och bostäder som varit bättre än på hemmamarknaden. Mycket få läroverkslärare i 20—30-årsåldern torde kunna hålla sig med sådana villor i Europa som de får i Kenya, Uganda och Tanzania. Bostäderna har varit en viktig och nödvändig rekryteringsfaktor. Har man råd att fortsätta med dylika lärarbostäder? Svaret är nej. Det är dock inte lätt för den afrikanske läraren att acceptera en bostad som är både mindre och sämre än den som erbjöds hans europeiske företrädare på samma post. Han har svårt att inse, att man nu som självständig stat ögonblickligen skall behöva sänka standarden. Han uppfattar detta lätt som diskriminering. Dessutom tycker han sig ha större behov av stor bostad än sina europeiska företrädare eftersom han oftast har större familj. Man blir inte heller alltid trodd om man påstår att lärarna i Europa långt ifrån har den bostadsstandard som deras europeiska kolleger hade i Östafrika.

Många av de skolor som under senare år byggts av bilaterala organisationer har för hög standard. Detta gäller både skolkolor och bostäder. Detta faktum underlättar inte en sund utveckling av ett inhemskt skolväsen. Det skapar felaktiga normer. Det kommer att skapa svårigheter för de afrikanska myn-

digheterna den dag de själva skall svara för dessa skolor. Det kan visserligen sägas att kvalitetsbyggen kräver mindre i underhåll. Det är dock en sanning med modifikation. I allmänhet kräver den dyrare skolan dyrare underhåll. Det finns anledning att tro, att de afrikanska myndigheterna kommer att få svårt att klara underhållet av många av de institutioner som skänkts dem under de senaste tio—femton åren. Detta område gäller i första hand amerikanska anläggningar.

Medan folkskolorna hade stort elevantal i klasserna i Östafrika, gäller motsatsen för läroverken. Elevantalet i de övre klasserna är ofta så litet att utnyttjandet av lärare och lokaler blir lågt. Klasser med 6—8—10 elever är ingen ovanlighet vilket främst beror på de små skolorna och den stora avtappningen.

XV • *Läsårets omfattning*

Läsårskonstruktionen är egendomlig på sina håll. Man har utan hänsyn till klimatet accepterat ett europeiskt skolår. Det har inneburit att eleverna i Etiopien har ett långt lov under regntiden, som vore utmärkt som lästid men inte ger tillfälle till många utomhusaktiviteter. Eleverna kan ej heller använda en sådan ferie till att hjälpa sina föräldrar med skörden. Det förekommer dessutom att lärarna har kontrakt som ger dem rätt att ta ut ledighet för s.k. home leave under en tid av året när skolan pågår, en rättighet som ökar lärarbehovet och minskar kvaliteten på undervisningen. En stat överväger att lägga om sitt läsår för att utnyttja lärare och lokaler bättre. Ett sexterminerssystem diskuteras.

XVI • *Yrkesskolan*

Vad som sagts om allmänna läroverk gäller om yrkesskolorna. De är internatskolor med examinationssystem och stor avtappning av elever mellan årskurserna. Utbildningen har varit koncentrerad till reparations- och serviceyrken. Det har dessutom funnits utbildning inom byggnadsfacket och för konsumtionsvaruindustrin. Yrkesskolorna har inte samma prestige som de allmänna läroverken. De har hittills haft tillräckligt antal sökande, ehuru dessa velat komma till allmänna läroverk i första hand. Situationen är lik den i Europa.

Arbetsmarknadsprognoserna visar att det finns stort behov av skolat yrkesfolk, tekniker och agrotekniker på mellannivå i Östafrika. I Norden motsvaras kategorin av eleverna från yrkesskolor, centrala verkstadsskolor, tekniska gymnasier och handelsgymnasier. Men behovet täckes inte enbart genom att bygga skolor. Problemet är mer komplicerat. Industrin i u-länderna har vant sig vid billig arbetskraft, som nödortfigt lärts upp vid maskinerna. Det är en arbetarstam som är illiterat och mycket specialiserad i sitt yrkeskunnande. Industrier med dylik arbetskraft är obenägen att anställa ungdom som examinerats från reguljära yrkesskolor, emedan denna betraktas som alltför dyr. Yrkesskoleeleverna begär dubbelt så mycket betalt som den andra arbetskraften. Tvekan att anställa dem kan då synas förklarlig. Arbetsgivaren inser inte att den skolade arbetaren kan åstadkomma produktionsökningar som mer än väl kompenserar hans lönekrav. Det finns också ett annat skäl för arbetsgivarens tvekan. Flera yrkesskolor i Östafrika meddelar en utbildning som är gammaldags och inte motsvarar ett modernt arbetslivs krav.

En komplicerad faktor i Östafrikas yrkesliv är asiaterna. De dominerar hantverk, handel och småindustri och föredrar att anställa och träna familjemedlemmar direkt på arbetsplatsen framför att leja någon från en yrkesskola. Härigenom

blir det svårt för den yrkesutbildade afrikanen att få anställning inom de verksamheter som traditionellt behärskas av asiaterna. Mycket få företag är afrikanska och mycket få unga afrikaner har hittills startat egen verksamhet.

Inom jordbruksutbildningen finns inget motsvarande problem. De afrikaner som gått igenom jordbruksskolorna har alltid kunnat räkna på arbete inom jordbruket, nota bene om de velat ha sådant. Majoriteten av agroteknikerna har hittills föredragit befattningar hos myndigheterna, även hos sådana som inte har mycken anknytning till jordbruket.

Alla stater i Östafrika utvidgar med rätta yrkesskoleväsendet. Men det är orealistiskt att föreställa sig att byggandet av yrkesskolor a priori skall lösa de ekonomiska problemen. I själva verket finns risken för arbetslöshet bland examinander-
na från yrkesskolorna. Det har förekommit att många av de senaste årskullarna yrkesskoleelever fått gå arbetslösa viss tid efter examen.

Utbildningsgrenarna i varje yrkesskola måste därför planeras med stor omsorg och vara väl inordnade i landets näringsstruktur. Åtskilliga experter anser att yrkesutbildningen bäst bör ske vid arbetsplatserna för att åstadkomma en skolning som både till kvantitet och kvalitet är avpassad till behoven. Det gäller därvid inte den primitiva utbildning vid maskinen som jag refererat till tidigare utan en systematisk lärlingsutbildning.

XVII • *Lärarytbildningen*

Lärarytörjningen är sekundärskoleväsendets akilleshäl. Man kommer länge att vara beroende av utomafrikanska lärare. Det finns inte möjlighet att afrikanisera lärarkåren på många år, eftersom majoriteten av de afrikanska lärare som

utbildas absorberas i förvaltningen och inte går till skolorna. Man utbildar lärare dels vid Östafrikas universitet, dels vid särskilda lärarutbildningsanstalter. Svenskarna gör en god insats genom den lärarhögskola i naturvetenskapliga ämnen som startades i Nairobi för något år sedan. Det finns anledning för Sverige att fortsätta på denna linje. Världsbanken och andra internationella organisationer satsar på lägre yrkesutbildning och konstaterar att expansionen på detta område bromsas av bristen på lärare. Det vore därför bra om yrkeslärarutbildning fogades till det svenska projektet.

De nordiska lärarna är uppskattade i Afrika. Man anser dock att de inte stannar tillräckligt länge på sina poster. Det har förekommit att benämningen safariturister använts om lärare som stannat så kort tid att de knappast mer än acklimatiserat sig. Tre år borde vara minimianställningstid för en lärare. Det har även förekommit klagomål på språkkunskaperna. Det räcker inte med studentkunskaperna i engelska för en lärare i sekundärskolor eller på universitet i dessa länder. Vederbörande måste erhålla språkträning innan tjänsterna tillträdes.

XVIII • *Det högre undervisningsväsendet*

Den högre utbildningen i Östafrika representeras i övrigt först och främst av The University of East Africa som har avdelningar i Kampala, Uganda, Nairobi, Kenya och Dar es Salaam, Tanzania. Detta universitet har relativt hög standard, i många avseenden väsentligt högre än genomsnittsuniversitetet i Asien och Sydamerika. Det finns också universitet i Etiopien, Malawi och Zambia.

Universiteten utgör de unga nationernas prestigesymboler. De har fått expandera mer än som motsvarar de ekonomiska

resurserna och de faktiska behoven. I Uganda planerar man att låta universitetet expandera så kraftigt att dess budget blir lika stor som det samlade sekundärskoleväsendet. Något 1000-tal universitetsstudenter skulle få kosta lika mycket som 40 000 läroverkselever. Det har också funnits en benägenhet att låta universiteten expandera fortare än utflödet från underliggande skolor. I Addis Abeba har universitetet vissa år haft fler inträdesplatser än antalet examinerade från läroverken. Detta har medfört att man antagit elever för universitetsstudier som inte haft tillräckliga kvalifikationer och likväl har det funnits obesatta universitetsplatser.

Inom universiteten har tyngdpunkten kommit att ligga på humaniora och juridik. Delvis har detta berott på dessa ämnens höga prestige. En afrikansk student har svårt att förstå, att en elevplats vid tekniska högskolan i Stockholm har avsevärt högre anseende än en plats vid någon juridisk fakultet i Sverige. Men snedvridningen har också berott på att kostnaden per elev är lägre i humanistisk och juridisk fakultet än i teknisk eller naturvetenskaplig. Det har därför varit lättare för universiteten att ordna sådan utbildning med begränsade resurser. Något tillspetsat kan sägas att man ansett sig ha råd att offerera den utbildning man inte haft så stort behov av medan man inte haft råd att erbjuda den utbildning man behövt! En ändring håller dock på att ske. Men den kräver mycket kapital. Lärarutbildningen har också börjat prioriteras på olika sätt. I det sammanhanget kan påpekas att studenterna i vissa östafrikanska länder åläggs en sorts värnplikt som läroverkslärare under eller efter universitetstiden. Det är tveksamt om sådana åtgärder på längre sikt ökar läraryrkets prestige och attraktivitet — på kortare sikt löser de dock en besvärlig bristsituation.

Universitetens autonomi är en komplicerande faktor i utbildningssammanhanget. Forskningens frihet är givetvis lika viktig i Afrika som på annat håll. Men i fattiga länder kan

måhända universitetsautonomin bli särdeles dyrbar. Regeringarnas och universitetens uppfattningar i utbildningsfrågorna sammanfaller långt ifrån alltid. Och universiteten har inget politiskt ansvar beträffande arbetsmarknadens försörjning med kvalificerad arbetskraft. Detta är man väl medveten om. Men lika väl är universiteten överrepresenterade t.ex. i de nämnder som skall sköta läroverkens examinationer.

De östafrikanska staterna borde här taga lärdom av de utbildningsplaneringsproblem som universitetsautonomin skapat i Västeuropa. Kravet på god utbildning behöver inte innebära att man med öppna ögon skall skaffa sig de problem som den medeltida, traditionella universitetsautonomin givit de europeiska utbildningspolitikerna.

De flesta östafrikanska studenterna har vad vi skulle kalla studielön. De får både studier och uppehälle fritt. Det behöver inte sägas att detta gör högre studier mycket attraktiva, samtidigt som det innebär en statsfinansiell belastning. Man kan fråga sig om inte det svenska lånesystemet skulle utgöra en bättre lösning.

IXX · *Läroböcker och annan undervisningsmaterial*

Det har inte skett någon egentlig framställning av läroböcker och andra undervisningshjälpmedel i Östafrika. Det mesta som använts har varit importerat. I vissa fall har man fått nöja sig med andra kvaliteter. Det har också varit dåligt ställt med reservdelsförsörjningen. Givetvis har priserna tack vare långa transporter varit höga. Med den utveckling som nu är i gång borde det finnas utrymme för en inhemsk tillverkning av läroböcker och andra hjälpmedel för undervisningen. Även om skolenrolleringen är procentuellt liten blir det absoluta

antalet skolelever i de östafrikanska staterna stort. I själva verket större än i Norden. Kanske finns det utrymme för nordiska initiativ.

Ordet skoltelevision har hittills inte nämnts i denna framställning. Television finns numera i flertalet östafrikanska stater. Man har inte på allvar tagit upp frågan om utbildnings-TV. Det sänds visserligen en del skolprogram. De är emellertid halvhjärtade och föga övertygande. Det har föreslagits systematisk försöksverksamhet i Uganda och Kenya. Uganda borde kunna komma ifråga. Landet är tätbefolkat och kan täckas med enkel teknisk apparatur. En förutsättning för att skol-TV skall vara ett ekonomiskt och pedagogiskt motiverat alternativ till den traditionella undervisningen i ett u-land är att TV-undervisningen totalintegreras i skolutbildningen. Det torde för närvarande saknas intresse för en sådan totalintegrering. Under sådana förhållanden är det bäst att bida tiden. Vad man kan göra är att konstruera nya skolor på sådant sätt att de kan anpassas för TV-utbildningen med dess storgruppundervisning. Vidare bör TV-undervisningens utveckling studeras på Samoaöarna och andra håll där pionjärinsatser göres.

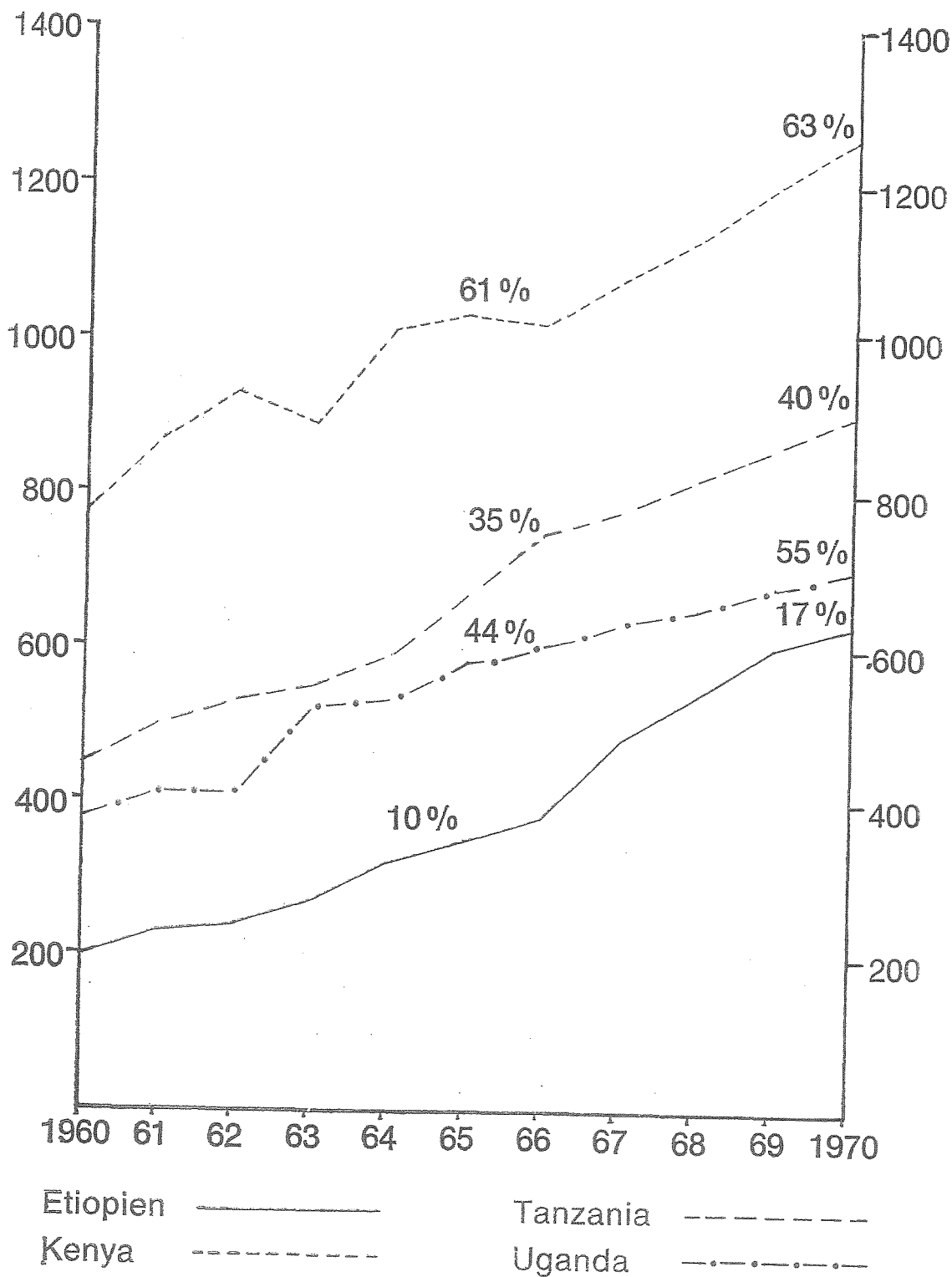
XX • *Några förslag till framtida utbildningspolitik*

Det är lätt att konstatera, att det behövs skolor och utbildning i Östafrika. Men det är också lätt att konstatera, att skolexpansionen måste ske i fas med samhällsutvecklingen i övrigt. Det finns annars risk för omfattande arbetslöshet bland den skolade arbetskraften — framför allt beroende på att denna har stora förväntningar på välbetalda yrken i städerna.

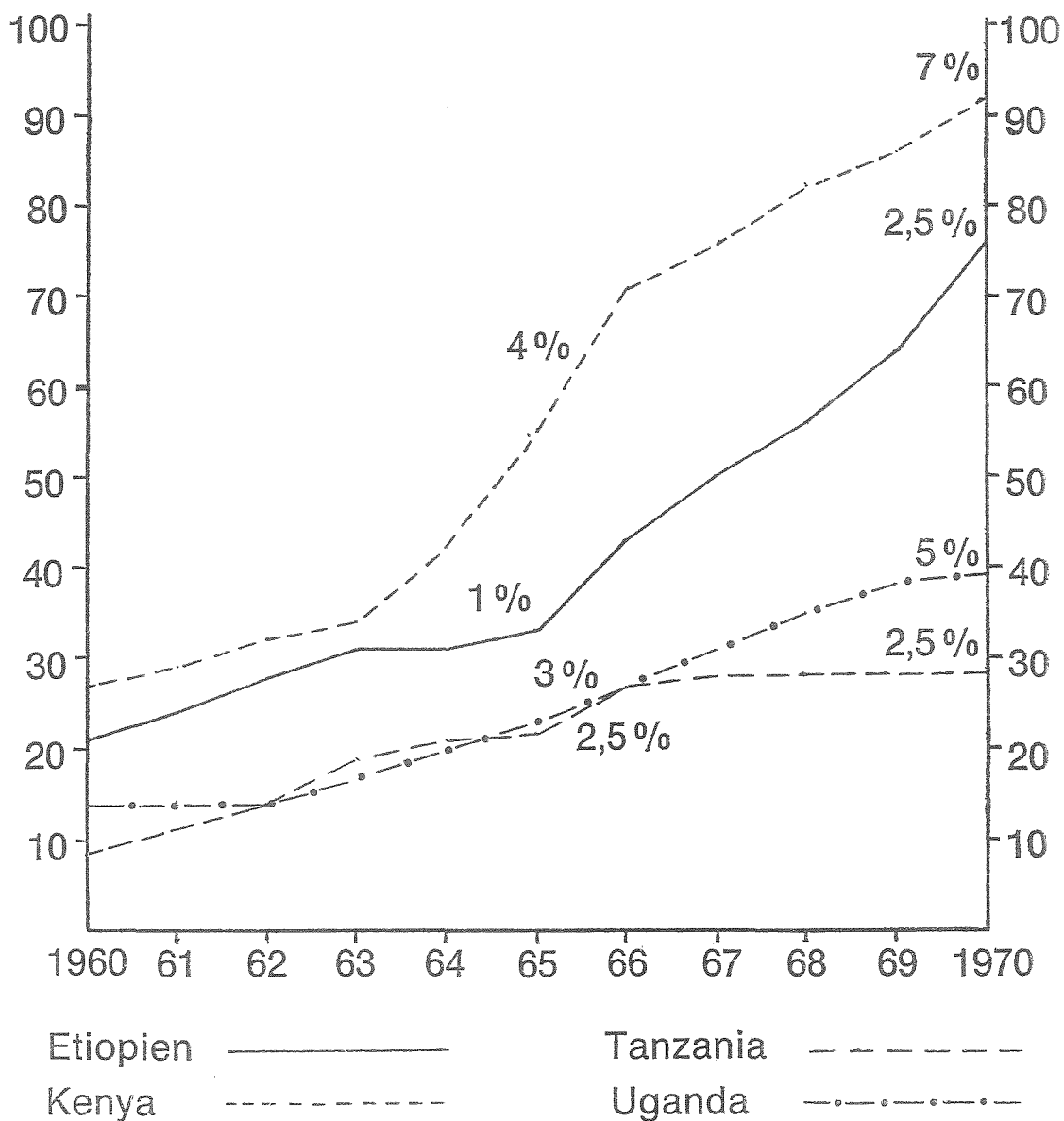
Inom primärskoleväsendet bör expansionen ske särskilt försiktigt och det är viktigare med kvalitativ upprustning med

huvudsyftet att minska elevavgången än med ytterligare kvantitativ utbyggnad. Inom sekundärskolväsendet är en kvantitativ och kvalitativ utvidgning nödvändig. Men den måste vara kontrollerad. Harambeeskolväsendet i Kenya kommer med säkerhet att ge regeringen bekymmer. Den kvantitativa utbyggnaden måste föregås av noggrann skolplanering med syfte att minska internatskolväsendet och bättre utnyttja befintliga skollokaler. Den kvalitativa måste innebära en anpassning av läroplanerna till Afrikas behov och en breddning av utbildningen genom ett helhjärtat införande av tekniska, jordbrukstekniska, kommersiella och hushållstekniska utbildningsgrenar inom de allmänna läroverkens ram. Det kan ifrågasättas om inte en omfattande korrespondensutbildning i samarbete med radio skulle kunna lösa en del ekonomiska, sociala och pedagogiska problem. Examenssystemens hårda styrning av utbildningens innehåll och utformning måste brytas. Yrkesutbildningen måste vidgas men endast efter noggranna arbetsmarknadsstudier.

Universitetsväsendets stora expansion kan ifrågasättas. Det är visserligen bättre att utbilda studenterna på hemmaplan än skicka dem till universitet i Europa eller USA, varifrån de ofta inte återkommer. Men regeringarna torde ändå hittills ha satsat mer på universitet och högskolor än vad som är ekonomiskt motiverat.

Primärskoleelever i Östafrika (i tusental). Primärskolan omfattar 1-6 skolåret; procenttalen betecknar antalet primärskoleelever i procent av åldersgruppen.

Sekundärskoleelever i Östafrika (i tusental). Sekundärskolan omfattar 7-12 skolåret; procenttalen betecknar antalet sekundärskoleelever i procent av åldersgruppen.

Skolstatistiken i dessa länder är bristfällig fram för allt på grund av bristande information om privat skolorna. Diagrammet kan därför inte sägas vara exakt; det gav emellertid en god överblick över skolsituationen i Östafrika 1960-70.

Utbildningssituationen i Östafrika

är av speciellt intresse för de nordiska länderna på grund av att de nordiska biståndsinsatserna i stor utsträckning är koncentrerade till denna del av Afrika. I denna skrift redogöres mot bakgrunden av befolkningsökningen, språkproblemen och ländernas etniskt heterogena sammansättning för utvecklingen inom primär- och sekundärskoleväsendet, yrkesutbildningen och det högre undervisningsväsendet.

Författaren, skolrådet *Mats Hultin*, är f.n. rådgivare i utbildningsfrågor vid Världsbanken. Framställningen baserar sig på ett föredrag som författaren hållit i Sverige och Norge våren 1967 på inbjudan av Nordiska afrikainstitutet.

Nordiska afrikainstitutet

arbetar sedan 1962 i Uppsala som ett skandinaviskt informations- och dokumentationsorgan för afrikanska frågor. Institutet förfogar över ett bibliotek med bl.a. en stor samling statstryck, tidningar och tidskrifter från Afrika, bedriver en omfattande nordisk kurs- och föreläsningssverksamhet, utdelar varje år ett antal resestipendier för forskning i Afrika samt organiserar årligen ett internationellt seminarium kring något aktuellt afrikanskt problem. Institutet utger även ett antal publikationer av olika slag.

I Afrikainstitutets skriftserie har tidigare utgivits:

1. Sven Fockstedt, Afrikansk fackföreningsrörelse, 4: 50 kr.
2. Colin Legum, Panafrikanismen och kommunismen, 4: 50 kr.
3. Archibald Callaway, Ungdom, utbildning och arbetslöshet i Afrika, 4: 50 kr.
4. Åke O. Liljefors, Ekonomiska samarbetssträvanden i Afrika, 4: 50 kr.
5. Dunduzu K. Chisiza, Afrikanska utvecklingsproblem, 4: 50 kr.
- 6—7. Bengt Åke Berg och Tord Ekström, Afrikas industrialisering, 9: — kr.
8. Holger Benettsson, Problemet Rhodesia, 6: 50 kr.